

Ciutadania femenina

Clixés vilatans

Ens agrada d'arrecer-nos en el nostre estudi vilatà. Canvia de paquets blancs i sostre embigat amb un finestral a llevant. L'anomenem "mirador de sol i vent". Hi tenim molts llibres amics, una taula vella i un cadral mallorquí de braços.

Al matí hi venim tot seguit de feinar-nos: esbatenem les vidrieres i quedem cara a la mar. Restem de cop enlluernats i adults: la reacció, però, no triga a portar-nos a l'esperit, clares i distintes les sensacions de color i de llum. Distingim les tonalitats blaves del cel i de la mar i l'ore de la sorra al lluny; el verd i l'ombra de les vinyes més ençà; i ben prop els siena i els grisos de les teulades i un seguit de matissos groguencs, blancs, blavosos dels murs de les cases encalades. Una sensació cada dia nova; per això cada dia hi venim, i cada dia admirem.

Avui, en aturar la mirada a les teulades que queden per sota de la nostra cambra de treball, perquè volent-la recollida i quita la tria, mem sentit la suggerència que són com un discret cobricel del que passa dins les cases. I com per una evocació espiritual hem pensat en les vilatanes que s'hi estatgen, algunes de les quals han sabut interessar-nos amb llur actitud, fent arribar en nostres admiració, inquietud, pietat, desig d'una millorament anímic femení. La nostra fantasia, com en altra ocasió a la platja, ha volgut fer-ne uns clixés.

CLIXÉ DE LA PAGESA

Donna alta i bruna, forta, malgrat d'haver passat la seixantena; mariadada amb un home deu anys més vell, sense fills, havent curat, però, fins abans de casar-se—als trenta anys—de sis nebots orfens, per pura voluntat. El que vol dir que el sentiment de maternitat no és en ella xorc. El matrimoni, tot i la seva edat, cura d'una bona presa en arrendament, anomenada aquí "Siniá", segurament perquè el principal mitjà de rec és l'aigua extreta de la terra per l'arraig procediment alar d'aquest nom.

I és a la "Siniá", sota un emparat esmeragdi, que empenem una de les nostres converses amb l'atractiu pàgessa.

Parlem de la seva afeció de llegir. Llegir tot el que li deuen, perquè no pot comprar se llibres; preferir llegir en català. Diu això amb unió i amb un sentiment racial que hauria de servir d'exemple a moltes dones. És tota una líllo que una dona del poble ofereix als que volen fer de l'idioma oficial una imposició moltes vegades incomprendible, i per tant, a shores, sense cap mena d'assimilació espiritual.

En sentir-la parlar amb tanta devoció de la llengua nàdia inquirim si l'escrit també, i amb recança respon: "Al meu temps no ensenyaven d'escrivir en català; però jo l'escric a la meua maneta".

Parla que no deuen d'esser un retrat per haver descurat tant a la nostra terra aquesta qüestió en l'educació femenina, un exemple a imitar per a aquelles dones que deuen d'escrivir en català davant la sola raó que a l'escola no ho oprimen, i una positiu demostració que, com diu l'afirmació popular, "voler és poder".

Ens parla la pàgessa de la seva admiració suprema per "Terra baixa", explicable encarnació en ella de la sublim simplicitat popular; ens diu com li delecta llegir les velles comèdies de Roberio. Poso de relleu la seva gran afeció a llegir diaris i ens explica com alterna en sollicitar els diaris a les cases on el tenen i com té cura de demanar al del dia abans, per tal d'esser menys molestosa. Ens diu també que quan va a ciutat és el primer que compra i que a les acaballes de l'estiu demana al carter els diaris que arriben per als estuents que ja són fora.

Davant l'interès per llegir d'aquesta dona no podem per menys que recordar les nostres recerques fetes l'hivern passat amb un grup d'obreres barcelonines de quinze a vint anys per inquirir quantes llegien els diaris, i obtinguérem un percentatge negatiu tan elevat, que ens estimem més no plasmar-lo en números per tal que el descoratjament sigui menys intens.

Cal aprendre, doncs, noies de ciutat que no llegiu, d'una sexagenària en allò que es refereix a vèncer obstacles per llegir i a vèncer-los amb la fi de l'esperit i amb la discreció que sap esmerçar aquesta dona vilatana.

Vol donar-nos idea, a nosaltres, gent de ciutat, que s'inuora de qüestions candents, i ens explica ingenuament com l'apassionada lectura de l'afair Casado; apassionament també explicable per la humana curiositat que sentim els humans davant les escabrositats morals, i ens diu després ponderativament que amb molt deit va seguir les informacions dels diaris respecte a les lúrdies. Ara som nosaltres que no trobem explicació adequada a la indignació de la pàgessa davant la perorativa situació dels hordans, ja que sembla inversemblant que pugui preocupar-la una qüestió d'ambient tan diferent al que ella viu. No pot imaginar-se sense protesta que hi hagin homes que—prop de Madrid, diu ella—visquin tan miserablement i no tinguin escoles. I nosaltres, que continuem escoltant la seva crítica justa i humana, sabem per persuasivitat que en aquesta dona catalana, tan plena de seny, hi ha una força racial que, malgrat la seva

excessa cultura i el seu endarreriment, l'empeny a una serena judiciació i a una visió clara del que ha d'esser la capacitat cultural i econòmica d'un poble.

De les anormalitats de la vida col·lectiva hordana deriva la conversa a les dures condicions d'ara per a atendre les necessitats de la vida, i personalitzant, es queixa que el marit, vellet, hagi de doblegar-se encara fins la terra per guanyar-se el pa. L'esperit femení, ple de tendresa, sorgeix ara compadint el company en la tasca esgotadora de l'axada i la rella, tasca en la qual ella—ho sabem nosaltres—hi ajuda per tal de no distreure jornals que no podrien pagar.

I és en aquells moments que, per la mirada intel·ligent de la pàgessa, passa un núvol de recança per la seva intencionalitat que no ha permès de donar al marit fills per ajudar-lo. Després tornen els ulls a brillar valents, i amb esperit col·lectiu, que segurament no acaba de capir, però que no per latent és més viu, ens pregunta per què els pàgessos no tenen, com alguns estaments, dret a un retir de vellesa; ens parla, per a justificar aquest dret, no d'obres, sinó de funcionaris, amb una ironia que sembla exigir responsabilitat i desvetllar la inquietud de deures cívics negligits.

Iniciem nosaltres la idea d'una sindicació de pàgessos per tal d'assolir els avantatges de les defenses col·lectives, i per un moment totes dues somniem en la possibilitat d'una reivindicació de l'estament social agrícola en les seves més humils personalitats: els pàgessos mitgers o arrendataris.

El marit, acabada la tasca, ve a l'emparrat i interromp la conversa: la dona, feinejadora i amorosa, li aparta un sopar de frugalitat espartana, i mentre parlem tots de la prometedora collita de l'estens fiesolar, de l'exuberància de les plantacions de morces, de les avellanes col·lides, de la propera verema; i l'oida recull dades i l'esperit estímul de seny, de ponderació, de finances, provinents d'una dona pàgessa que pot donar un clixé amb tants detalls d'alligament.

EL FEMINISME DAVANT EL CLIXÉ

No els volem desapropiar aquests al·ligaments, i per això, deixant de banda altres clixés que tenim aplegats, ens aturem davant d'aquest amb voluntat reflexiva i conscient d'observar intencionalment, a fi que la retina transmeti fidelment al cervell tota la irradiació cívica que s'hi després, i que concretaríem així: estimació a l'idioma nàdia i afany d'escrivir; interès per llegir i assolir un complement de cultura o potser només d'informació, però sempre desitjable; capacitat d'altres ambients del viure humà; capteniment de problemes socials que no cal negligir; fermesa en els deures; acceptació del treball; i planant per damunt de tot això, un esperit d'exquisida feminitat, demostrat en un gran i pur amor a la família constituïda.

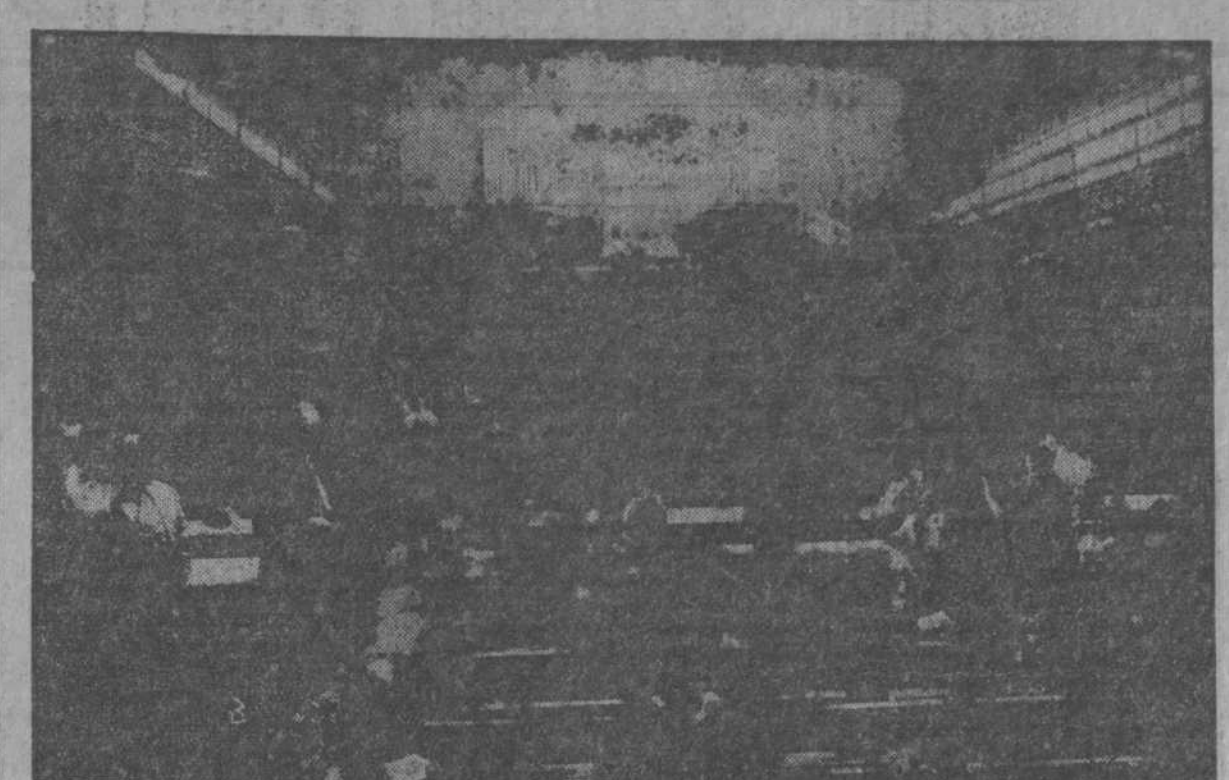
I com que en tot moviment feminista ben orientat hi han d'entrar les modalitats cíviques anotades, veïdries que fessin reflexos amb altres bones ombres de bones catalanes per eucar per a nosaltres les subtils suggerències de la pàgessa, tota vibració ferma, però també tota sentimentalitat.

MONTSERRAT JORDI
Vora mar, setembre 1930.

¿Per què es fa esperar tant el Govern amb la normalització del Centre de Dependents?

Però hi ha més: els Congressos de minories s'adrecen als diferents governs, a la Societat de Nacions,

Després del VI congrés de les minories nacionals

La sala del Congrés, mitja hora abans de començar la sessió. (En la presidència, els senyors Maspons i Anglèsell, Wilbau i Ammende.)

Durant la dictadura, Catalunya no ha fet tot el que devia fer, però ha fet molt més del que la gent es pensa.

Mancats de llibertat d'acció els nostres homes, clausurats i dissolts els partits polítics i l'ura Centres, sotmesa la Premsa a una censura tan enèrgica com poc intel·ligent, no quedava altre camí que el de les actuacions clandestines. No podent treballar Catalunya endins, hom treballa Catalunya enfora. La principal d'aquestes activitats diques-ne centrífugues, és la intervenció en la política de les minories nacionals.

En un llibre meu de pròxima publicació—"Catalunya durant la dictadura"—explico detalladament els orígens d'aquesta política, que tan notablement ha contribuït a internacionalitzar el problema català i a divulgar per l'Europa culta el capítol de greuges que hom feia als nostres drets nacionals. El tema és massa extens i massa delicat per a consagrar-li espai en aquest article. El fet és que, gràcies a determinades gestions d'alguns dels nostres homes representatius, Catalunya entra a formar part de l'engranatge complicadíssim de la política minoritària, amb una eficàcia que no sospiten els escèptics d'aquesta activitat.

Hom m'ha demanat sovint, d'ençà del meu recent retorn del Congrés de Ginebra: "I bé: què n'hem tret, de tot això?". Per obtenir-ne resposta adequada, n'hi he prou amb folletar els resums de les sessions tingudes vora el llac Lemán. El nom de Catalunya, dels delegats catalans, de les activitats catalanes, de la situació política i cultural de Catalunya, hi apareixen sovint. Aquests resums van a parar a mans d'una multitud de periodistes i d'agents que representen un total de dos mil diaris importants d'Europa, i constitueixen una propaganda que, si s'hagués d'organitzar comercialment, costaria deu vegades més cara i no seria tan eficaç. Enc que aquest fos l'únic bon resultat obtingut, ja no podria dir-se que la nostra intervenció en la política minoritària és mancada d'utilitat pràctica.

Però hi ha més: els Congressos de minories s'adrecen als diferents governs, a la Societat de Nacions,

a institucions cultes de caràcter jurídic-internacional, i també en aquests documents és remarcada sovint la presència i la col·laboració d'una Catalunya forta, conscient, amb voluntat de viure amb pròpia personalitat. Si gràcies a les intervencions parlamentàries d'abans de la dictadura el plet català constituïa un problema vital dins la política espanyola, gràcies a la intervenció en les reivindicacions minoritàries, aquest nostre lligi és conegut detalladament als ministeris de tot Europa i a les redaccions dels grans diaris europeus. El famós incident suscitat pel Juny de l'any passat entre Primo de Rivera i Stresemann demostra la vitalitat internacional que la qüestió catalana ha arribat a assolir.

Si als Congressos sols hi hagués pres part les minories oficialment reconegudes pels tractats de 1919-20, ni el moviment hauria tingut l'amplitud que ara té, ni Catalunya hauria gaudit la consideració internacional que ara gaudeix.

D'altra part, en l'ordre purament pràctic, és gràcies a Catalunya, principalment, que la gran batalla minoritària, lliurada dins la S. de N. per l'inolvidable Stresemann, tingué com a tema central la generalització del dret de minories, de la qual esperàvem i esperem encara amb fonament el principi de la nostra llibertat, provocada per una decisió d'alta justícia internacional.

Després del VI Congrés de les minories nacionals—un dels resultats del qual ha estat el document tramès a Briand per a expressar-li la nostra convicció que els Estats Units d'Europa no seran una obra duradora mentre no es fonamenten en la llibertat dels pobles—jo tinc més fe que mai en aquesta activitat. No és la nostra una tasca de resultats fulminants. Tanmateix, abandonar-la, ara, fóra un imperdonable crim contra la pàtria.

ARTUR PERUCHO

—Trobo que fa molt mala cara...
—Es que aquest règim no em prova gens.

nyor Pulg i Cadafalch a tot això. Especialment a l'últim paràgraf...

Molta de gent que viu a Catalunya, i sovint a costa d'ella, no es vol assimilar o no pot fer-ho per anya que passen. No tan sols manté glosament les seves característiques culturals—cosa que, al capdavant, és un dret—, sinó que es mostra hostil tota una líllo del poble que l'estatja. Llengua i costums, paico—són el caràcter del nostre poble els són sempre estrany, i no obtenen de llur part sinó rebuts injustificables.

Així, posem per exemple, mant establiment que es sosté a Catalunya gràcies al públic català, no respecta cap mica el nostre esperit ni davant dels clients ni davant de la dependència. El tracte i les maneres de la direcció ofendrien, si ens hi fèssim, la nostra catalanitat.

Aquest és el cas concret, que avui volem retroure, del restaurant injustament popular "El Geto Negro" (en castellà).

La gerència d'aquest, ultra obligar la dependència a "dirigir-se en castellà a tots els clients" indistintament, va nomenar la poc entenedora perquè era "estilística". L'excusa oficial, naturalment, fou una altra: i hom lliurà al dependent acomodat un conflicte magnífic, el qual diu que ha deixat l'establiment per voluntat pròpia. Però, de fet, fa temps que ara perseguit amb indicacions múltiples. La gerència no veia de bon grat, per exemple, que comprés un diari català.

De fet, tot plegat no té cap importància, i l'obrer acomiadat no ha sofert gaire perjudici per la mesura arbitrària. Però és una injustícia simptomàtica que, com a catalans, ens indigna.

No sabem deixar de fer constar la nostra protesta: per a rebel·lar-se amb justícia i raó contra les grans injustícies, cal haver defensat tothora les víctimes d'arbitrarietats petites.

Amaguen les criatures. Amaguen-les, perquè els catalanistes ens les mengem. Així ho fan córrer, almenys, alguns, trancats, de segur, per l'èxit clamorós que han obtingut a Galícia.

Vet ací la manera de fer-ho córrer. Els bons religiosos franciscans, crèduls per disposició de temperament i per deure professional, són entabassats a fi que es parlin per a un assalt als convents. Tots tenen—almenys les d'un convent del Poble Sec—reben segurs per a l'activitat. I avisen les famílies de llurs alumnes que, quan vindrà la revolució imminent que preparen les nostres conspiracions, no respondran de la malnada que els castiga.

Molts de pares estan espantats. Però no—si—sant—a—cau—dels complets "catalanistes", sinó tot al contrari...

Presons, encara...

Un ex-presidari parla

(per Miquel Badia Capell)

I D'ençà que vaig sortir del presidí d'Alcalá d'Henares que pensava fer quelcom per donar a conèixer la vida a què estan subjectes els pobres que hi van a parar. No ho havia fet encara, perquè esperava fer-ho quan fos l'hora de fer justícia: quan hi hagués una comissió amb drets suficients, atorgats pel propi Govern, per castigar totes les extralimitacions d'alguns directors i subalterns de presons, durant la passada Dictadura, i també durant l'actual. Però com que això cada dia és més utòpic, i, per altra banda, sembla que el poble s'interessa per aquesta campanya social, jo també vull prendre-hi part i vull donar a conèixer, denunciant-ho, el que passa en un presidí del qual encara no se n'ha parlat i que, al meu concepte, és on s'hi han comès més injustícies. És el presidí d'Alcalá d'Henares, i n'és director don José de las Heras.

Recordo que quan el Tribunal Suprem de Guerra i Marina va ratificar la condemna que ens va imposar el Consell de guerra de Barcelona, i que, per ésser jo menor d'edat, se suposava que em portarien al presidí d'Alcalá, foren molts els que m'alguraren uns mals anys.

Alguns d'aquells xicots que em pronosticaven tal cosa, ja hi havien estat, i aquests em contaven cada cosa que feia escarificar. Deien que les butafores i palissades eren a l'ordre del dia: que no es necessitaven grans mèrits per a fer-se crèdits a aquestes carceres: eren orou, segons deien, portar un botó desbotonat, girar el cap a l'hora del passeig, no treure's el casquet quan passava un escarceller, no deixar-se mossegar per uns gossets que tenien els escarcellers per a divertir-se, etc., etc.

També em contaven que els mesos de cella completament incommutat i passant fam te'l posaven per qualsevol cosa. En fi, m'ent contaven tantes de coses, que en veritat no me les podia creure.

No podia comprendre que uns centenars d'homes subjectes a aquest règim de vexació i martiri, no es revoltessin d'una vegada, jurant-se el tot pel tot, puix que em semblava que en aquestes condicions la vida havia d'esser impossible o quelcom menys.

Però... que lluny estava d'imaginar-me que era en realitat! Jo que em creia que enlloc ja no es podia estar pitjor que a la presó de Barcelona, sota el règim de don Francisco, i... el que feia la vida, quan estava a Alcalá hauria donat tot el del món per poder tornar a la presó. Tot el que m'havien contat d'aquell presidí era veritat, i encara m'havien quedat curts!

He presenciat i passat martiris que només de recordar-los m'esborronen. Quina manera de torturar l'esperit i la carn, en aquella casa que diríeu don José de las Heras! En recordar això em tremola el pols, pateixo no se saber comunicar la meua indignació a tots els que tenen set de justícia. En esta moltíssim sentir un ordre en les meues narracions. Ara, immediatament, voldria contar aquella malissa que passava entre set o vuit escarcellers i dos o tres "callos de vara" i un pobre xicot que tingué la dimissió de tornar-s'hi amb el que li pagà la primera butafores. Li estiraven pegant més de dues hores, amb bastons, vils de bot i xurllanes, i els que no tenien res d'altre s'hi feien a cops de puny i a cruïlles. Qui ha vist una catreda semblant, mai més no se li esborra de la memòria... Encara recordo com si ho veïés ara, com li tiraven galledes d'aigua freda per fer-lo retornar i poder-li pagar més... i com n'hi tornaven a tirar una i altra vegada per a pagar-li després fins que tornés a caure esmortit.

També voldria contar el cas d'aquell altre xicot que va anar a veure el metge després d'haver tingut vòmita de sang i que el metge l'envià castigat a la cuina, morint al cap de deu o dotze dies; i també el cas del meu company de fuga (que un altre dia penso explicar), quan va intentar suïcidar-se per tres vegades seguides (fins que ho aconseguí) per no poder resistir els martiris que ens feien passar. Quins records! Casos així n'he vist i n'he passat un darreta l'altre durant els dos anys que hi vaig estar.

Al darrer mes d'estar a la presó de Barcelona, era al setembre de 1926, i ja en vigília d'anar a presidí, s'ens posà a un règim especial els set condemnats per la causa de Garraf. Estàvem a la segona galeria, aïllats de tots els altres presos polítics i socials: a passeig hi sortíem sols, quan anàvem a comprar a l'economat; també miraven que no hi hagués cap més pres, i sempre acompanyats d'un escarceller, que només tenia la missió de vigilar-nos a nosaltres. Les reixes de la cella les requissaven dues vegades cada dia, i el menjar que ens entraven de fora ens el reixaven tant, que el delxaven com pastat. Tot això feia prevenir que molt aviat ens durien a presidí i que per ésser els darrers dies es volien assegurar que no faríem cap temptativa d'escapatori.

Finalment, a la matinada del primer d'octubre, sentírem una gran fressa de portes, i a la poca estona les veus de Comte de Perelló que s'acomodaven de nosaltres, perquè ja els havia arribat l'hora.

Quan a mitja varem sortir a passeig els cinc que quedàvem, varem comentar la marxa dels dos companys i començarem a preparar els trastes per si ens traslladaven a nosaltres l'endemà, puix que tan sols ens aïllaven una hora abans de marxar, temps molt just per a fer un canvi d'aquesta mena. Efectivament, l'endemà de bon matí ens obríren la porta a tots els que quedàvem, excete En Civit, que es quedava a Barcelona fins que l'operació de l'apendicel.

Un com arranjats els farells ens portaren a fixar, i allí ens dimeren (encara no ho sabem del cert) que anàvem destinats a la ESCUELA INDUSTRIAL DE JOVENES D'ALCALÁ d'Henares. En sentir aquest nom tan pompos varem preguntar si volien dir al Presidí d'Alcalá i ens contestaren que en la dita població no hi havia cap presidí, sinó una ESCUELA INDUSTRIAL on s'hi reformaven els joves. Com que això ens fou dit en tot molt seriós, quasi ens ho varem creure, i la ens tenim al tren en canvi de l'ESCUOLA, lligats de mans i peus, tot fent plans per a l'escarceller. Car regats de bona fe, jo ja em veia amb la carrera acabada, i em semblava que n'hi havia algun que fins va dir que si havíem de comir tota la condemna, en faria tres o quatre. Quins somnis més bells ens foríem! Quins castells més fantàstics construïem en la nostra excitada imaginació!... i quina realitat més negra ens esperava! Amb la rebuda que ens varen fer, ja ens convençíem del fet...

"Pues la carne de cerdo debiera estar muy barata, porque abunda mucho: Fijate en esta relación, y todos, leales amigos míos, al servicio de una Dictadura. ¡Qué cosas más sabrosas descubre la política! No creía que la pira era tan inmensa."

SANCHEZ GUERRA.

reflector

El cop del tresor. — Efemèrides. "Era la tarda del diumenge al Liceu. "En una llotja d'amitatre hi havia el capità general, fent brems. Passà el senyor Cambó pels seients de baix i el marqués d'Estella digué: "Buenas, don Francisco!" i, deixant l'amable companyia, sortí al passadís, on se saludaren efusivament amb el líder regionalista. I marxaren tots dos com una parella fel·la. "I aquest home és el que té de dir la llibertat a Catalunya!" (De "L'Estet", 1 de desembre de 1922.)

Diuen que l'alcalde, senyor comte de Güell, en saber que la omisió de vaquistes del Foment d'Obres i Construccions següeix negant-se a acceptar les bases, una indemnització de quatre-centes mil pessetes, va oferir-se per a arranjat la qüestió. Si el Foment d'Obres i Construccions següeix negant-se a acceptar les bases i els vaquistes rebalcen la quantitat, està disposat a abonar 60.000 pessetes.

La Veu de Catalunya. — En un editorial melodramàtic en el qual evoca el setè aniversari de l'adveniment de la dictadura del general Primo de Rivera, diu, entre altres coses molt curioses: "En evocar, doncs, aquesta efemèride, estímulen tots l'assistència ciutadana. Cap ciutadà no pot romandre indiferent ni absent davant els problemes que avui afecten i interessen vitalment al país. Contemplem el panorama de la dictadura en tota la seva perspectiva històrica i treballarem perquè no sigui mai més possible la repetició d'aquella vergonya. Però no oblidem mai que no hi ha oferta sense causa i que, per a evitar atacs i les dictadures, cal evitar les situacions crítiques i caduques que en fan possible l'adveniment. I cal evitar, també, la impunitat dels que han contrat imperdonables i imprescindibles responsabilitats de gestió."

No sabem el que hi deu dir el senyor Pulg i Cadafalch a tot això. Especialment a l'últim paràgraf...

Molta de gent que viu a Catalunya, i sovint a costa d'ella, no es vol assimilar o no pot fer-ho per anya que passen. No tan sols manté glosament les seves característiques culturals—cosa que, al capdavant, és un dret—, sinó que es mostra hostil tota una líllo del poble que l'estatja. Llengua i costums, paico—són el caràcter del nostre poble els són sempre estrany, i no obtenen de llur part sinó rebuts injustificables.

Així, posem per exemple, mant establiment que es sosté a Catalunya gràcies al públic català, no respecta cap mica el nostre esperit ni davant dels clients ni davant de la dependència. El tracte i les maneres de la direcció ofendrien, si ens hi fèssim, la nostra catalanitat.

FEMINA
Passeig de Gràcia, 23
Tot el món parla a Barcelona de Lawrence Tibbett
l'home que ha subjugat el públic amb la seva veu prodigiosa en

La canción de la Estepa
Opereta en colors naturals, de FRANZ LEHAR
Tot el món riu a Barcelona amb les incomparables entrades còmiques de
STAN LAUREL OLIVER HARDY
Es un nou triomf de
Metro-GOLDWYN-Mayer

Copes Esport
[Relloges per a esportius
EL REGULADOR
Rambla de les Flors, 37 - Carme, 1

la rambla de catalunya

(esport i ciutadania)

MOMOTOMBO
CAFES TORRATS
Oficines i magatzem:
Homer, núm. 56. — SANT GERVASI
Telèfon 71964

Es molt estesa la llegenda que Francesc Macià és un il·luminat. D'abans de la Dictadura, la massa conservadora de Catalunya té la idea que no més anaven al darrera de Macià quatre xicots exilats i que la posició de Macià era simplement negativa, perquè era una posició — deia — com de posar-se de cara a la paret, obstruccionista i prou. Avui hi ha encara molts senyors que evidentment són intel·ligents en altres aspectes que no es refereixen a la política, i encara que confessen que Macià té avui al seu darrera una massa d'opinió més important que la que hi tenia abans de la Dictadura, continuen creient que és tracta d'un fantasista, sense cap noció del que és la realitat de cada moment, i del que convé més a les necessitats del país.

Macià, per a una gran part de la nostra gent de diners, és en primer terme un home que no toca de peus a terra. Un home que s'ha entossudit a voler separar Catalunya d'Espanya, sense tenir en compte els greus perjudicis econòmics que per a la indústria catalana això reportaria, i després sense tenir en compte que Catalunya no té forces per a intentar d'assolir aquesta separació amb garanties d'èxit. —Macià és un boig — diuen —. És un boig de bona mena. No farà cap mal a ningú. No li cal la camisa de força, però està entossudit a anar contra Espanya per la violència, i la seva follia no li deixa veure la impossibilitat de rebre amb els dos-cents o tres-cents xicots amb què pot comptar. És un vell que repapieja. Repapieja ja l'any 15, repapieja el 23; imagineu, doncs, el deu repapiejar ara que va a fer 77 anys.

Això és el que pensen i diuen les nostres classes conservadores. Aquesta opinió està influenciada en part per la por natural que els possibles aldarulls conseqüents a una revolució produïen en l'ànim de tots aquells que menen una vida benestant. Encara que veïssin que Macià pot reeixir, si no tenien l'argument de tancar-lo de Quixot que es vol llançar, endut de la seva follia, a empreses desproporcionades, tampoc podrien ésser de Macià, perquè el diu és conservador per instint.

Macià, l'home que toca de peus a terra

Macià, però, va estar a Prats de Molló. Aviat és dit. Els que no hi eren, de vegades diuen: —Més val que no en parlin, de Prats de Molló—. Algun dia caldrà parlar-ne llargament. Prats de Molló no és pas Villa Dénize solament. És tota una actitud de rebellió, premeditada, llargament preparada, no reeixida per causes de les quals també podrà parlar-se'n, però és una actitud exemplar, digna i nobilíssima, en una època en la qual cap més home ni partit de Catalunya era capaç d'adoptar una altra actitud que la d'esperar que el general Primo de Rivera se n'anés el dia que bonament se'n volgués anar.

Aleshores s'ha estilat, en els discursos, quan es parla de Macià, i en les converses, si se l'esmenta, dir: —Macià, davant del qual cal que ens descobrim—. I prou. No es comenta la seva actitud, no se la combat. —Ens descobrim, de la mateixa manera que ens descobrim davant d'un mort. Això és el que vol dir aquest descobriment-se davant l'actitud de Macià: que el tenim per un foll, que el tanquem en una cella. I que com a tal foll no val ni la pena de comentar ni el seu credo polític, ni la seva actitud, ni el seu programa, ni el seu ideari, ni res. Ens descobrim..., i al ninxo.

Hi haurà algú que en llegir-nos dirà, tot parat: —Ah, però és que realment pot saber on va?—

Cal venir a Brusselles a rebre una injecció d'optimisme d'aquest home septuagenari, eternament jove després de set anys d'exili, més jove potser que set anys en terra. Cal venir-hi i cal sentir-lo.

Il·luminat? Foll? Macià és, avui, com avui, l'home que toca més de peus a

Un dels més recents retrats de don Francesc, amb gentil dedicatòria: "Als lectors de 'LA RAMBLA', de tot cor i per Catalunya. Francesc Macià."

terra de tots els polítics de Catalunya. Ja imagineu que aquesta apreciació, purament personal, és clara, farà somriures. El poble català podrà jutjar si potser també de il·luminat i de foll. El poble català podrà jutjar si potser té o no tenim raó, així que pugui escoltar Macià amb les seves pròpies orelles. No és pas gaire lluny el dia.

Macià, home pur, no mogut per cap vanitat de cabdillatge com alguns que a Catalunya coneixem, us diu simplement: —Jo, el que vull, abans d'anar-me'n d'aquest món — perquè evidentment me n'hauré d'anar abans que molts —, és deixar ben forjat a Catalunya un estat d'esperit irreductible en l'ideari de la llibertat. Jo no tinc cap ambició de comandament. Si ara

mateix aconseguim el que volem, jo ja sé que no hauria de tenir cap càrrec, perquè no estaria preparat, i el que cal en tot són homes preparats. Però jo vull que el dia que me'n vagi resti una massa d'opinió que no és mogut per altres idees que no siguin les que Catalunya pugui viure com volem que visqui. Aquesta és la meua ambició. Deixar creada aquesta massa.

Macià, home del poble, home que sent la tragèdia social de les classes proletàries, no vol conquistar llur simpatia amb mots buits o amb fingides velleïtats, com d'altres, i us diu: —Si haguéssim de tenir la llibertat, i les coses, en l'aspecte social, haurien de continuar com ara, no la vull; preferisc continuar tal com estem—. I tots sabem com voldria canviar-ho, ell, això d'ara... Imagineu el que representa per a un home com ell sacrificar la seva vinguda si hagués de venir sense la justícia social que cal.

Macià és, encara, com sempre, la integritat de principis: —Jo aniré a Catalunya quan cregui que la meua presència hi és necessària. No hi farem que hi tingui l'entrada prohibida. Jo hi aniré. I hi aniré perquè em detinguin i em jutgin. Que em jutgin d'acord amb les lleis vigents. No les defugo pas. Són ells que voldrien que jo no em presentés, perquè ells és més còmode no aplicar-les. No jo hi aniré perquè em jutgin. Jo no tinc por. No m'he tenebada mai. Que em jutgin a la llum del dia, o que em condemnin si ells sembla que m'han de condemnar.

Macià és avui l'home que parla més clar, que empra el to que dona més la sensació del to que correspon a la realitat. I si el sentíem quan parla d'aquells nòstics que fan servir la política per a llurs conveniències personals!

Cal anar a Brusselles a rebre una injecció de joventut i d'optimisme d'aquest septuagenari exiliat, més jove a cada nou dia del seu exili; més ardit cada vegada en la lluita per la llibertat de Catalunya.

Els nostres lectors seran joiosos de poder llegir aquestes paraules de Francesc Macià, dedicades al poble de Ca-

talunya, des de Brusselles, l'onze de setembre de 1930, en ocasió de l'aniversari d'aquell dia de dol per a Catalunya que fou l'onze de setembre de 1714.

Diu:
"En els greus moments que el nostre poble està passant, és precis prendre un determini; aquest determini cal que tingui grandesa i cal que sigui digne de les tradicions de Catalunya."
"Al del poble que prengui un determini dictat per l'egoisme o per la covardia!"

"Al del poble, si el determini que pren no és dictat per la dignitat, i si d'ell si no té la ferma voluntat de portar-lo a terme, costi el que costi, i siguin els que siguin els sacrificis que això comporti!"

"Un poble de les tradicions del de Catalunya, que mentre fou lliure va governar-se amb les lleis més lliures del món, puix que aquestes no eren sinó la codificació dels usos i costums establerts pel poble; un poble la història del qual és plena de seny i d'heroïtat, no pot servir d'escambell a cap partit polític que dissimuli, darrera el seu programa de covardia, l'egoisme."
"Aquest partit, en parlar en nom del poble de Catalunya, cometria un crim de lesa pàtria."

"La llibertat és la dignitat; és bastir el nostre cos d'un esperit, i és donar una ànima a Catalunya. És el bell esdevenir dels nostres fills; és la cultura dels catalans, és la dignificació i el benestar dels obrers, carn de la nostra carn, la més sana i més forta. És la implantació d'uns ideals nobles, enlairats, generosos i plens d'amor. És contribuir, per modestament que sigui, amb la nostra personalitat a la pau del món i a la perfecció de la humanitat."

"Totes les tradicions del nostre poble ens han llegat un testament que hem de complir. Rebutjar-lo, seria la submissió i el vilipèndi. Complimentar-lo seria la llibertat. Catalunya complirà els seus deures, costi el que costi."

No cal pas que hi diguem res més.
J. VENTALLÓ

Brusselles, setembre 1930.

REPORTATGES DE FA CINQ ANYS

Com es varen repartir les fulles clandestines de "Una nació secuestrada" a Catalunya

Fera temps que anava darrera del meu amic, a qui tots coneixeu, per haver volgut actuar en política suau: farà cinc o sis anys, és a dir, quan el fer-ne no era pas un fet de diversió fàcil i electoral, sinó que hi havia un perill de fet. Però el meu amic ara és ja lluny de l'aventura política i ho ha deixat córrer, cercant en el viure reposat de la família i en la tasca burocràtica l'oblit de la foguerada que cremà la seva arborada joventut. Sempre que vaig intentar conversar amb ell de la seva aventura política em deia amb un gest de cansament: —No, home, per l'amor de Déu, deixeu-ho córrer. No vaig fer res d'extraordinari... —

—Bé, però aquella aventura de Blasco Ibàñez... —

—Ho haurieu fet vos o aquell altre... —

—Jo no m'hi hauria vist pas amb cap... —

—Igual que un altre quan en nom de l'amistat us haguessin reclamat un ajut temerari... —

—Potser sí... —

La conversa acabava aquí i el secret de l'aventura del repartiment de 50.000 fulles clandestines fet a Catalunya en menys de 48 hores quedava inèdit per a mi i els meus lectors.

Per fi un dia En... es decidí a contar-m'ho.

Paris, 1924...

—No cal pas que us recordi l'ambient dels conspiradors espanyols i catalans, l'any 1924, a París, vos també hi éreu, n'heu fet un llibre i allí ens coneguérem. Seria grotesc que ara jo us recordés el primer moviment de Blasco Ibàñez, el retorn a l'actuació política, l'ajut de Carles Esplà, Santiago Alba, etc., a la documentació que necessità el novel·lista per a fer la seva fulla "Una nació secuestrada", etc... —

—Sí, és cert, deixeu-ho de banda. —El que sí vull dir-vos és que quan per raons del meu negoci vaig haver de tancar la sucursal de París i venir a dirigir personalment la casa, des de Barcelona, en acomiadant-me de Blasco Ibàñez li vaig dir: —"Don Vicente, uested dispone de mi sempre que quier. En determinados momentos los ofrecimientos huelgan, pero ahora es un momento de peligro y ya sabe que puede contar conmigo." Blasco Ibàñez va dir-me: —"Lo tendré presente. De momento me importa que pase usted la frontera con estas hojas clandestinas." Jo vaig comprendre que el que volia Blasco era provar-me i no vaig respondre res, vaig agafar un paquet de fulles i me'n vaig anar al despatx. Allí vaig agafar la maleta i em vaig dedicar a preparar un doble fons. Cosa difícil, però assequible. Efectivament, poques hores després a la meua maleta hi havia 500 fulles en castellà del pamflet de Blasco Ibàñez. Ara ja és

mort, res es pot comprometre i vull fer l'elogi d'un republicà radical de Port-Bou: d'En Vilarasa, a qui vaig posar una carta dient-li que fos a l'estació, perquè havia de travessar duent a la maleta uns papers de molt compromís.

Ell, que era un anticatalanista furibund, arribà a ajudar els escamots quan l'anaven a trucar. Es limitava a advertir que "ho feia al perseguit o a l'home i no al polític".

En Vilarasa era a l'estació en el moment d'arribar l'express. S'acostà a mi i no em desparà. Com aquell que no diu res em tractà el més familiarment possible i quan vingué la inspecció de la Duana, en veure que tan sols duia una maleta i l'acompanyant em regiraren una mica la roba —allò que es fa— tancaren la maleta i marcaren la xifra corresponent d'aquell dia. Vilarasa, però, no volia que me n'anés tan aviat de Port-Bou. "Quedeu-vos a dinar aquí", digueren la maleta a una fonda propera, sortírem a passejar pel poble i després d'haver dinat vaig obrir la maleta i li vaig lliurar cent fulles clandestines.

"Demà, em digué, en tindrà tot l'Empordà!" Vaig sortir en un tren cap a Barcelona i poques hores després un taxi em duia a casa meua.

Una carta de Sigfrid Blasco Ibàñez i un compromís acceptat

—Un dia, al matí, vaig rebre una tarja escrita nerviosament convocant-me a una reunió. La tarja deia, més o menys: "Para un asunto urgente de mi padre, tenga la bondad de pasar esta tarde a las cinco por el Café Continental, Sigfrido." Vaig comprendre que es tractava del fill de Blasco Ibàñez, a qui ja coneixia de París.

A les cinc de la tarda hi havia molt poca gent al cafè. En una taula prenia xocolata una senyora abillada de negre i dos o tres pensadors de café jeien pels divans de l'establiment tot mirant la Rambla o llegint "La Vanguardia". Entrant, a mà esquerra, prop de la porteta que donava pas al passadís per anar al restaurant, hi havia asseguts els meus amics Blasco Ibàñez i Juli Just. Ens donàrem la mà amb emoció certa i parlàrem pocs paraules: —"El meu pare —digué Sigfrid— m'ha encarregat que us vegi. Necessita un home disposat a arriscar la llibertat i potser la vida. I ha pensat en vos. Sap que teniu pit per a una aventura i abans de recórrer als vells amics

de Barcelona, lligats a partits polítics establerts i que el dia de demà farien valer l'ajut d'ara com una arma electoral, vol que sigui un home lliure de tota banderia política i disposat a tot, el que l'ajudi en aquest instant." —"Què s'ha de fer?" —vaig respondre. —"Repartir 50.000 fulles clandestines." —"Ja me les poden trametre." —"Ja us adoneu del perill que correu?" —"Si no hi hagués perill, no m'interessaria l'aventura."

"Mireu, ens n'anem a València. D'aquí a pocs dies rebreu notícies nostres." Seguí la conversa en altres termes, parlàrem de política, de la tasca de Blasco, del que deia la gent, dels qui es deien liberals i acceptaven l'estat de fet de la cosa política, etc... En sortir en juli just va dir-me: —"No esperaven menys de vos!"

—I res més? —

—Per aquell dia res més. En Sigfrid i En Just varen sortir per la porta de la Plaça de Catalunya, jo per la de la Rambla i ja no ens tornàrem a veure.

Dimarts de Setmana Santa

—Fins quan...? —

—Fins passats uns anys. El dimarts de Setmana Santa de l'any 1925 en arribar a casa vaig trobar una carta certificada. Procedia de València. Dintre hi havia dos talons de ferrocarril per a retirar dues caixes de l'estació de M. S. A. Calla retirà les al més aviat possible. Em vaig posar en relació amb un agent de Duanes, amic que sentia velleïtats polítiques i que no és un mal xicot. M'heu d'ajudar —li vaig dir. Li vaig donar els dos talons i anà a cercar-me a l'estació les dues caixes. Jo no estava gaire tranquil. Volia veure les sortides de l'estació, saber-les a la meua disposició. La camioneta estava aturada davant dels magatzems de M. S. A. El dependient de l'Agència de Duanes allà amb els papers grocs a la mà i jo prop d'ell dissimulant tot el que podia mentre duraven les operacions de lliurament. Abades les formalitats, les caixes sortien de l'estació i eren posades a la camioneta. Això ja era el dijous de Setmana Santa, a l'hora que comencen a recollir-se els cotxes per a donar pas al silenci solemni de vga general habitual en aquella data. I marxàrem camí de l'Avinguda de la República Argentina...

—Per què? —

—M'he oblidat de contar que jo vaig fer negociacions reservadíssimes amb un dels minyons més ac-

tius del catalanisme polític i intel·lectual. Home allunyat de les meves tendències, però amb qui em creia amb possibilitat de col·laborar-hi, perquè seria fidel a una prometença donada. No va fallar. Vos el coneixeu i el coneixen tots els lectors de la premsa catalana, però no m'és donat fer públic el seu nom. N'hi ha prou amb dir que la seva tasca no es limita a l'actuació local, sinó que el seu nom corre enllà de les fronteres...

—I no puc saber qui és? —

—No, si ho vol dir ell que ho digui. Jo hauré de callar. Però quan em vaig posar en relació vaig trobar facilitats. "Aneu a l'Avinguda de la República Argentina, número... La portera ja sap que han de dur amb caixes. Feu-les pujar al terrat. Hi trobareu un safareig obert, amb la clau al pany. Encabiu-les allí i feu el repartiment que cregueu convenient." A les dotze arribaven davant la casa. Uns corrilles pujaven les caixes camí del terrat. Jo presenciava totes les operacions i quan ja van ésser a dalt les dues caixes, vaig tancar la porta i vaig sortir al carrer... Vaig convocar a casa meua un antic col·laborador de "Solidaridad Obrera", un periodista baixet i actiu de qui Robert Castrovindo n'ha fet mantes vegades seua elogi, i li vaig dir: —"Quantes fulles necessiten els sindicalistes?"

—"Totes!" —va respondre.

Repartiment de 50.000 fulles de "Una nació secuestrada"

I les hi vàreu donar?

—No. El meu desig era que les fulles arribessin a tots els estaments en menys de 48 hores.

—I ho vàreu aconseguir?

—Ja ho crec!

Aquest periodista se'n quedava 10.000; el minyó que m'havia buscat l'amagatall per a les fulles se'n quedava 20.000 per a repartir-les per tot Catalunya i entre les classes industrials afectes al seu partit polític; un ex-regidor del partit radical, que és un home trempat i decidit, se'n quedava 5.000; un militar 5.000 més... Jo me'n quedava 10.000 pel que pogués passar més endavant... A la tarda vaig sortir de casa disposat a començar el repartiment. Era dijous Sant. Però calia treballar de pressa. No fos cas que la policia... A la nit els sindicalistes ja tenien les fulles que els corresponien en el repartiment. Els catalanistes, l'endemà al matí, començaren a trametre'n cap a les "provincies", i l'ex-regidor radical

havia pres totes les mesures perquè la gent del seu partit ho tinguessin ràpidament. El Divendres Sant hi hagué una consternació als centres oficials i als cirkels i entitats catòliques. Per les taules del Govern Civil, de l'Ajuntament de Barcelona, de la Diputació Provincial, del "Círculo del Ejército y de la Armada", de l'Ateneu Barcelonès, de l'Ateneu Enciclopèdic Popular, de la Biblioteca de Catalunya, i la de la Universitat no es veien altra cosa que fulles de "Una nació secuestrada". La gent se les enduia a casa o se'n anaven a un retó a llegir-les. El dissabte de Glòria hi hagué un espart al Círcol del Liceu. El regidor governat Ponsà es trobava amb què a la peixera hi havia a cada sílla una fulla de "Una nació secuestrada". Cap criat sabé dir d'on havien sortit. L'Església, Caçadors, l'Artístic n'anaven plens. La policia llavors es posà a treballar. El governador civil, que encara ho era el general Losada, estava indignat: —"Com és possible —va dir-li al cap superior de policia— que em trobi cada matí una fulla clandestina a la meua taula?" I fou llavors la contesta magnífica del cap de policia que digué: —"El que és més greu és que a mi també me la hi posen!" Ara que ja han passat els anys li puc contar, perquè té gràcia i és divertit, jo mateix vaig trametre'n un paquet de cent exemplars al senyor bisbe de Barcelona. El va rebre un secretari, home jove, astut, intel·ligent i catalanista, el qual en obrir el paquet i adonar-se que eren fulles clandestines de les d'En Blasco Ibàñez, les va guardar al bureau per donar-ne coneixement al senyor bisbe. En efecte, el bisbe, en saber-ho, tingué curiositat per llegir-la i a mesura que anaven venint canonges, gent de còria i alts personatges de visita els deia: —"Que no ho sap? M'han enviat unes fulles clandestines de Blasco Ibàñez! És un escàndol! Ara n'hi donaré una perquè s'assabenti del que diu..." I anà ell mateix essent propagador del que condemnava.

48 hores després. Esgotament de les fulles. Emoció a la ciutat

—El fet és que 48 hores després jo no tenia cap fulla a la disposició de ningú. Tothom coneixia el text de "Una nació secuestrada" i la fulla havia arribat a ésser pagada a cinc pessetes. Tinc entre els treballadors de la Catalana del Gas i Electricitat en pagament i pesseta

per barba. No ho he pogut aclarir mai. Els sindicalistes es trobaven en la necessitat de fer-ne còpies, perquè no arribaven a tenir-ne prou. Tenia un amic que s'entretenia a trametre'n cada dia a personatges enemics de les seves idees: Alfons Sala, comte de Figols, marquès de Montseny, baró de Grinyó, per exemple, les rebien a casa seva dins d'un sobre de correus. A les biblioteques populars n'hi havia cada dia de noves. La policia cercà inútilment l'autor del repartiment. No el trobaren. Ja féu tot el que pogué per trobar-lo, però fou inútil.

—Conti-m'ho a mi! Què no us en recordeu que a mi també em detingueren?

—Ai, sí, no ho recordava pas! I ja veieu! Que lluny estàveu vos de poder pensar que era jo mateix qui va repartir-les!

—No me'n parlo. No puc oblidar que amb motiu d'aquesta sospita em feren set o vuit escorcolls a casa i em dugueren detingut a "Jefatura" una matineda fins a conversar amb el comissari de policia.

—Doncs no trobaren l'autor, o si el trobaren no saberen adonar-se de qui era. El fet fou emocionant. No hi hagué ningú que no conegués el text de la fulla clandestina. Tothom estigué assabentat del que passava i del que havia dit Blasco Ibàñez.

—I d'aquest no en vàreu saber res més?

—I s'esgotaren les fulles?

—Més n'hi hagués hagudes. Tothom hi anava al darrera fins a trobar-ne una i llegir-la.

—I ara que ja seu acabat de contar-me la història del repartiment d'aquestes fulles i em voleu dir sincerament si puc donar el vostre nom?

—No el doneu. Feu-me aquest favor. Semblaria un acte de vanitat, i a mi la vanitat, francament, ja no em distreu...

—Com vulgueu.

—Quan passin els anys, potser si que un dia em decidirà a escriure les meves memòries i llavors parlaré de moltes coses i de molta gent que ara no està bé d'amoinar... Per cert que si que em ve de gust contar una anècdota referent al repartiment de les fulles. El dissabte de Glòria cap al tard vaig sortir de casa meua amb un paquet de fulles clandestines camí de la Plaça de Catalunya, on havia de trobar al meu quiosc de Canaletes un delegat de Sabadell que havia d'entendre's. Jo llavors tenia un dolor de còlica terrible i anava coix. El tramvia de Sant Antoni-Astillerio m'ha-

via de deixar davant mateix del quiosc de Canaletes. Però en ésser davant de la parada de la Bohèmia puja un guàrdia de seguretat a la plataforma davantera, on jo hi era arreconat amb el paquet entre les cames. El guàrdia em mirà fixament i jo feia l'orni. Travessàrem la Plaça de la Universitat, el carrer de Pelai i en ésser davant de Canaletes jo quasi no podia amb la meua cama. Anava coix i em sentia feble per a carregar amb aquell paquet. Quan vaig baixar s'acostà el guàrdia i m'agafà el paquet. El cor em va fer un salt. "Ja t'han agafat, em vaig dir. Però per sort, el guàrdia va dir-me, molt complent: —"Hombre, cómo va usted tan cargado sin poder andar... Traiga, ya le ayudaré yo..." Aquell home agafà el paquet, me'l carregà al coll i jo encara sospitava si tot allò n'era una trampa per a caçar-me. I quan vaig veure que anava de bona fe i que em posava el paquet a l'esquena i seguia en el tramvia li vaig dir: —"¡Muy agradecido, no sabe usted el favor que me hace!" I vaig seguir coixejant fins a la secció de pastisseria del quiosc famós.

—Cap més anècdota?

—Oh! encara una altra, però aquesta és més compromesa...

—Vinga, home, sense noms...

—No m'ho permet.

—Desigueren una mica...

—Vaja... Un dia era jo al meu despatx treballant quan es presentà un poeta català, crític, etc. "Et vinc a buscar perquè vinguis amb mi!" —"Què passa?" —"Vinga!"

Surto del despatx i em trobo a la porta amb un taxi i a dins un policia conegut. —"Què passa?" —"Res, puja!" I marxem. L'auto puja Passeig de Gràcia amunt, carrer de Salmerón, República Argentina. En el trajecte no em volgueren dir una paraula. —"Però què passa? ¿On em porteu?" —"Res, res... No et podem dir res..." em deien. I en arribar a l'Avinguda de la República Argentina satura el taxi davant d'una porta que em semblava conèixer. Allí era on feia un any jo havia deixat unes caixes... ¿Allí o més avall? No ho sé pas. I em fan baixar de l'auto, i em fan pujar fins al segon o el tercer pis. I en ésser a la casa, em diu el poeta: —"Es que aquest amic meu et vol ensenyar una col·lecció de segells!"

—Divertit.

—Llavors molt poc.

—Sembla mentida que un home com vostè no es dediqui a la política.

—No. A mi el que m'interessa és la política és l'aventura, la conspiració, la inquietud... però hom es fa vell i aquestes coses són per al jovent...

I el nostre amic se'n va cap a la Rambla per a confondre's com un transcunt més amb la multitud.

FRANCESC MADRID